

द्वात्रिंशत्तमः पाठः - <https://www.youtube.com/watch?v=vRV-sUv-lZo>

१३८. (पुनश्चरणम्) एतेषां शब्दानां पुरतः - एकः वा एका वा एकम् इति वा लिङ्गानुगुणं योजयत -

यथा --- ग्रामः - एकः ग्रामः
पुस्तकम् -
ग्रन्थालयः -
शाटिका -
राज्यम् -
प्रदेशः -
पुरुषः -
घटी -
कथा -
सुभाषितम् -
विद्यार्थिनी -

१३९. -द्वयम् - पुनश्चरणम् वाक्येषु प्रयोगः भवतु -

घटी-द्वयम्, पुत्र-द्वयम्, आसन्द-द्वयम्, कथा-द्वयम्, प्रशस्ति-द्वयम्

१४०. त्रयः तिस्रः त्रीणि इति మూడు పుం-స్త్రీ-నపుంసకాల్లో వేర్వేరు Three is different in

పుंसి, స్త్రियाం, నపుंसకే చ

त्रयः चमसाः

तिस्रः सञ्चिकाः

त्रीणि पुष्पाणि

त्रयः सुधाखण्डाः

त्रीणि मस्तकानि

त्रयः सैनिकाः

तिस्रः पत्रिकाः

तिस्रः कपाटिकाः

तिस्रः कूप्यः

तिस्रः लेखन्यः

त्रयः बालकाः

त्रीणि गृहाणि

त्रीणि वातायनानि

त्रयः वस्त्रकटाः
त्रयः आसन्दाः
त्रीणि आच्छादकानि
त्रीणि वाहनानि

१४१. चत्वारः चतस्रः चत्वारि वा इति णालुगु षुं-स्त्री-नषुं-सकाल् लो वेर्वैरु Four is different in पुंसि, स्त्रियां, नपुंसके च

चतस्रः नौकाः
चत्वारः चषकाः
चत्वारि पर्णानि
चत्वारि फेनकानि
चत्वारः बालकाः
चत्वारि कन्दुकानि

(कन्दुकः, कन्दुकम् अनि रेणु वलंगाललोनु वडवळुनु.

Both कन्दुकः and कन्दुकम्, in different लिङ्गम्, are okay.)

चत्वारः देवालयाः
चत्वारः वेदाः
चतस्रः रोटिकाः
चत्वारः अध्यापकाः
चतस्रः महिलाः
चत्वारि महा-नगराणि
चत्वारि मित्राणि

सूचना - पञ्चतः लिङ्गभेदः नास्ति।

सुभाषितम्

३२ यस्य नास्ति स्वयं प्रज्ञा, शास्त्रं तस्य करोति किम्?
लोचनाभ्यां विहीनस्य, दर्पणः किं करिष्यति ॥

पदविभागः - यस्य न अस्ति स्वयं प्रज्ञा शास्त्रं तस्य करोति किम्?
लोचनाभ्यां विहीनस्य, दर्पणः किं करिष्यति ॥

अन्वयः अर्थः च-

यस्य स्वयं by self प्रज्ञा తెలివితేటలు intelligence/wisdom न अस्ति तस्य शास्त्रं a body of teaching on a subject किं करोति? दर्पणः लोचनाभ्यां+विहीनस्य రెండు కళ్ళు లేనటువంటి of the person without eyes किं करिष्यति (करोति इति एव)?

यथा अन्धः दर्पणतः लाभं स्वीकर्तुं न शक्नोति, स्व-प्रतिबिम्बं own-image द्रष्टुं न शक्नोति, तथैव शास्त्र-ज्ञान-रहितः person without study-based knowledge बुद्धि-हीनः लाभं प्राप्तुं न शक्नोति।

कथा

रोहिदासः कस्यचन चर्मकारस्य पुत्रः। सः गङ्गा-नद्याः तीरे वसति स्म। सः चर्मकारस्य पुत्रः इति कारणतः स्व-जीवने चर्मकार-वृत्तिम् एव स्वीकृतवान्। सः पादरक्षा-निर्माणं करोति, विक्रयणं करोति, स्वजीवनं निर्वहति च। परन्तु सः हरि-भक्तः धर्मिष्ठः च। तत्कारणतः सः सर्वदा हरि-नाम भजति स्म। पादरक्षा-निर्माण-समये अपि सः हरि-नाम वदति स्म। एतत्कारणतः सः प्रसन्नः शान्तः आसीत्। सः आनन्दपूर्णः आसीत्। सर्वदा व्यवहार-समये अपि सः आनन्दपूर्णः भवति स्म। तत्कारणतः जनाः वदन्ति स्म – 'एषः आत्मानन्दं प्राप्तवान् अतः एव सर्वदा आनन्दपूर्णः भवति' इति। तस्य बहवः शिष्याः आसन्। एकः धनिकः धर्मिष्ठः शिष्यः आसीत्। सः चिन्तितवान् यत् मम गुरुः क्षुद्रं पाद-रक्षा-निर्माणं करोति। एतेन जीवनं करोति। एवं न भवितव्यम्। सः जीवने उत्तम-वृत्तिम् आश्रयेत्। एतेन जीवनं कुर्यात् इति चिन्तयति। सः एकम् उपायं चिन्तयति। गुरोः समीपम् आगच्छति वदति च यत् 'गुरो! अहं श्वः तीर्थयात्रां गमिष्यामि। मम समीपे एकः निकषः మహిమగల రావి special stone अस्ति। तं निकषम् अहं भवतः गृहे स्थापयामि। एक-मासानन्तरं प्रति-स्वीकरोमि' इति। निकषः विशिष्टः अस्ति। निकषेण सह यदि अन्यः लोहः metal भवति तर्हि सः लोहः अपि सुवर्णं भवति। भवान् एतस्य निकषस्य उपयोगं कर्तुम् अर्हति' इति उक्तवान्। रोहिदासः अपि अङ्गीकृतवान्। शिष्यः स्व-गृहतः निकषम् आनीय गुरोः गृहे कोणे स्थापितवान्। तीर्थ-यात्रार्थं शिष्यः गतवान्। एक-मासानन्तरं प्रत्यागतवान्। सः चिन्तयति मम गुरुः इदानीं धनिकः अस्ति। तस्य गृहे यथेष्टं धनम् अस्ति। तस्य गृहम् अपि इदानीं भव्यं जातम् అయినది became अस्ति। एवं चिन्तयति। सः गुरोः गृहम् आगच्छति पश्यति च। प्राचीनम् एव गृहम्। गुरुः अपि तथैव अस्ति। तदेव कार्यं करोति। पाद-रक्षायाः निर्माणं करोति। हरि-नाम जपन् జపంచేస్తున్నవాడై a man reciting तिष्ठति। शिष्यः गुरोः समीपम् आगत्य पृच्छति – गुरो! अहम् एकं निकषं दत्तवान्। सः निकषः कुत्र अस्ति?

गुरुः किञ्चित् स्मरणं कृतवान् इव चिन्तयित्वा वदति – 'शिष्य! सः निकषः कुत्र स्यात्
 ఉండవచ్చును may be there? भवान् यत्र स्थापितवान् तत्र एव स्यात् ! अन्वेषणं
 करोतु'। एषः शिष्यः स्वयं यत्र स्थापितवान् तत्र गत्वा पश्यति। सः निकषः तत्र एव
 अस्ति। यथा सः स्थापितवान् तथैव अस्ति। ततः एव शिष्यः गुरोः मुखं पश्यति। सः गुरुः
 आनन्दपूर्णः अस्ति। मुखे आनन्द-कान्तिः दृश्यते। समग्र-गृहम् आनन्दपूर्णम् अस्ति।
 तदा गुरुः एव वदति – 'वत्स! निकषस्य उपयोगेन अहं किं वा करोमि? सुवर्णं कुर्याम्।
 सुवर्णेन मम कः लाभः? अकस्मात् सुवर्ण-निर्मितिः भवति चेत् अपि, गृहे सुवर्णं
 धनादिकम् अस्ति चेदपि तस्य रक्षण-विषये मया चिन्तनीयम्। परन्तु सुवर्ण-लोभ-
 कारणतः तस्य रक्षणादि-विषये चिन्तामग्नः भवितुम् अहं न इच्छामि। मम आनन्दपूर्ण-
 स्थितितः पतितुम् अहं न इच्छामि। अतः मम जीवने सुवर्णस्य निकषस्य आवश्यकता
 एव नास्ति। तदा शिष्यः रोमाञ्चितः भवति। एवं सरल-जीवनं करोति चेत् एव
 आनन्दपूर्णः भवति मनुष्यः। तर्हि अहम् अपि निकषस्य उपयोगं न स्वीकरोमि। निकषं
 गङ्गा-नद्यां क्षिपामि। मम अपि जीवने निकषात् प्रयोजनं मास्तु इति चिन्तयित्वा सः
 अपि निकषं नद्यां क्षिपति। अनन्तरं गुरोः समीपं गत्वा वदति यत् 'गुरो! भवान् मम कृते
 अपि तम् आनन्दं प्राप्तुं कः उपायः इति बोधयतु'। अनन्तरं शिष्यः अपि स्व-जीवनं
 कर्म-योग-मयं करोति। हरि-नाम जपन् सरलां वृत्तिम् आश्रित्य जीवनं करोति। श्रेष्ठः
 भवति।

Write the following expressions in Samskritam –

1. దశరథుడికి ముగ్గురు భార్యలు. King Dasharatha had three wives. (King
 Dasharatha's wives were three. Use this model if applicable below
 also.)
2. రైతుకి నాలుగు ఆవులు. The farmer has four cows (गावः/धेनवः).
3. నేను దీపావళికొరకు ఒక పట్టు చీర ను కొనగోరుతున్నాను. I want to buy a
 silk+sari (कौसुम्भ-शाटिका) for Deepavali.
4. ఏదేవుడికి మూడు కళ్ళు ఉన్నాయి? Which God has three eyes?
5. హిమా దాస్ 400-మీటర్లపందెంలో నాలుగు పతకాలను గెలిచింది. Hima+Das (हिमा
 दासजा assuming her father is Das) won (जितवती) four medal(पदकम्)s in
 400 metre race (स्पर्धा).

6. నవరాత్రం పండుగయందు మనం ముగ్గురు దేవతలను పూజిస్తాము. In Navartri-festival (नवरात्रम्), we worship three Goddess(దేవతా)es – Durga, Lakshmi and Saraswati.

(Hint – First three విభక్తిs - तिस्रः देवताः, तिस्रः देवताः, तिसृभिः देवताभिः ...)

7. తల్లి శిశువుకు ఒక కథను చెబుతున్నది. Mother narrates one story to the infant (शिशुः). (Hint - एका कथा, एकां कथाम्, एकया कथया, ...)

8. ఐంద్రజాలికుడు రెండు నాణాలు ఖాళీ సంచీలో వేసి, నాలుగు నాణాలు బయటికి తీసాడు.

The magician(ऐन्द्रजालिकः) put two coin(नाणकम्)s in his empty bag and removed four coins out of it!

9. కర్ణాటక రాజ్యంలో, ముగ్గురు ఉపముఖ్యమంత్రులు ఉన్నారు. In Karnataka state, there are three deputy+chief+ministers (उप-मुख्य-मन्त्रिणः).

10. కాశ్మీరానికి రెండు రాజధానులు ఉన్నాయి. Kashmir has two capital cities (a pair of capital cities).

11. ధనికుడికి మూడు కార్-వాహనాలు ఉన్నాయి. Rich person has three cars.

12. వాళ్ళు ఐదుగురు పాండవులు. They are five पाण्डवाः.

13. ఆ నలుగురు మహిళలు కలిసి తిరుగుతుంటారు. Those (ताः) four women go+around (भ्रमन्ति/भ्रमणं+कुर्वन्ति) together (मिलित्वा).

14. దశరథుడికి నలుగురు కొడుకులు. నలుగురు కోడళ్ళు. दशरथः has four sons and four daughters-in-law (सुषाः).

15. రాముడికి ముగ్గురు తల్లులు. Rama has three mothers.